

Μανόλης Γ. Σέργης, Γεώργιος Σχολάριος - Γεννάδιος Β'. *Ο πρώτος μετά την Άλωση Οικουμενικός Πατριάρχης. Έθνοϊστορική μελέτη. Άθήνα 1996, σχήμα 8ο, σελίδες 126 (έκδόσεις «Δημιουργία»).*

Έργο σημαντικό για τό θέμα πού πραγματεύεται τό παραπάνω βιβλίο του Μ. Σέργης, φιλολόγου - λαογράφου, ενδιαφέρει άμεσα, πέραν τής καθαυτού σημασίας του ως περιεχομένου, τόν σεραϊκό χῶρο, άφου, ὅπως εἶναι γνωστό, ὁ Γεννάδιος τά τελευταῖα χρόνια τής ζωῆς του τά πέρασε στήν περικαλλή Μονή του Τιμίου Προδρόμου στάς Σέρρας, ὅπου ἔγραψε τά ὠραιότερα θεολογικά του ἔργα καί κατέγινε στήν πλήρη άνασκευή τῶν ιδεῶν του πλατωνικοῦ Πλήθωνος καί μάλιστα του περί «Νόμων» συγγράμματός του.

Στή μελέτη του αὐτή ὁ Μ. Σέργης, δυναμικός φιλόλογος τής νέας γενιάς μέ ἐπιτυχή διακονία καί στή λαογραφία, κινεῖται πάνω στό πρόβλημα τῶν σχέσεων Λαογραφίας καί Ἱστορίας, μέ βάση καί άφορμή πέντε λόγιες παραδόσεις σχετικές μέ τόν Γ. Σχολάριο. Παρουσιάζει δηλ. τήν προσωπικότητα του «πρώτου μεγάλου πολιτικοῦ άνδρός τής ὑποτεταγμένης Ἑλλάδος», ὅπως αὐτή άναδύεται μέσα άπ' αὐτές τίς συγκεκριμένες, δημοσιευμένες καί άδημοσίευτες, παραδόσεις.

Προλογικά ὁ Συγγραφέας (σελ. 5-9) ἐκθέτει ἐν ὀλίγοις τό πρόβλημα τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν δύο ἐπιστημῶν πού προαναφέρθηκαν, μέ ὅλα τά γνωστά προβλήματα πού ανακύπτουν άπ' αὐτές καί τονίζει ιδιαίτερος τήν ἐπιφυλακτικότητα μέ τήν ὁποία κινεῖται ἡ ἐρευνητική του προσπάθεια, λόγω τής φύσεως καί τής ιδιαιτερότητος ενός τέτοιου θέματος.

Στό 6' μέρος του βιβλίου (σελ. 11-28) παρουσιάζονται οἱ παραδόσεις σύμφωνα μέ τίς ὁποῖες ὁ Γ. Σχολάριος:

– ἐμφανίζεται ὡς ὁ σοφός ἐξηγητής μιᾶς ἐπί του τάφου του Μ. Κωνσταντίνου ἐπιγραφῆς χρησιμοῦ καί ενός άνεξήγητου (άπό τούς άλλους) ὁράματος του Μωάμεθ Β',

– φέρεται ὅτι διέσωσε τό στέμμα του θρυλικῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου,

– κατηγορεῖται ὡς προδότης, διότι άνοιξε δῆθεν τίς πύλες τής Κωνσταντινουπόλεως στόν Πορθητή.

Στό γ' μέρος (σελ. 29-84) ἐρμηνεύονται ἱστορικά οἱ αἰτίες τής δημιουργίας τῶν ἐν λόγω παραδόσεων, ἐντοπίζεται ὁ ἱστορικός πυρήνας πού ἐνυπάρχει σ' αὐτές, αλλά καί τά «παραμυθιακά» στοιχεῖα πού ἔχουν ὑπεισέλθει ἔξωθεν, καί τά ὁποῖα ἐν πολλοῖς ὀφείλονται, ὅπως εἶναι φυσικό, στήν προσωπικότητα τῶν δημιουργῶν τῶν συγκεκριμένων παραδόσεων καί στόν

τρόπο με τόν όποιο τίς συγκρατεῖ καί τίς αναπλάθει ἡ λαϊκή μνήμη. Εἶναι πάντως σημαντικό καί ἀξιοπαρατήρητο ὅτι μέσα ἀπ' αὐτές ἐξάγεται πεντακάθαρη ἡ ιστορική προσωπικότητα τοῦ Γ. Σχολαρίου, μέ τίς ἀντιφάσεις καί τίς ἐρμηνευτικές ἀντιθέσεις τῶν ιστορικῶν πού τή δημιούργησαν. Οἱ παραδόσεις δηλ. ἀπληροῦν ἀπόλυτα τήν κατά περίπτωση ιστορική ἐρμηνεία αὐτῆς τῆς μεγάλης θρησκευτικῆς καί πολιτικῆς μορφῆς.

Μετά τόν σύντομο ἐπίλογό του (σελ. 85-86), μέ τόν όποιο ὁ σ. δίνει μιᾶ ἐπιπλέον ἔμπρακτη ἀπόδειξη τῆς σχέσεως λογίου καί λαϊκοῦ πολιτισμοῦ, παρατίθεται ἐπίμετρο (σελ. 87-97) μέ ιστορικές-βιογραφικές πληροφορίες περί τόν Γ. Σχ. (ὅσες δέν χρησιμοποιήθηκαν στήν τεκμηρίωση τοῦ γ' μέρους), γιά νά συμπληρωθεῖ στή συνείδηση τοῦ ἀναγνώστη σφαιρικά ἡ εἰκόνα τοῦ πρώτου μετά τήν Ἑλωση Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχη. Τή μελέτη συμπληρώνουν περίληψη στά ἀγγλικά (σελ. 99-100), συντομογραφίες (σελ. 101-4) καί ἐκτενῆς βιβλιογραφία (σελ. 105-124).

Συγχαίρουμε τόν κ. Σέργη γιά τή μελέτη του αὐτή, ἡ όποία ἐρχεται νά ἐδραιώσει τήν πεποίθηση γιά τήν ικανότητά του ὡς ἐπιστήμονα.

ΓΕΩΡΓ. Ν. ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΙΔΗΣ δ.Φ.

✓ *Βασ. Γ. Τσαούσης, Τραγούδια - Χοροί - Ἔθιμα τῶν Σαρακατσάνων. Πρόλογος Γ. Καβδαδία. Ἀθήνα 1998, σχῆμα 8ο, σελ. 341. Ἐκδοση Μουσείου Σαρακατσάνων - Σέρρες.*

Ἡ παραπάνω ἔκδοση ἀποτελεῖ ὄριμο καρπό πολύχρονης καί πολύμοχθης προσπάθειας τοῦ Βασίλη Τσαούση, πού πραγματικά ἔχει ἀφιερώσει ὅλη του τή δραστηριότητα στό Μουσεῖο Σαρακατσάνων, τοῦ όποίου εἶναι ὁ οὐσιαστικός δημιουργός. Ὁ καλαίσθητος τόμος περιλαμβάνει 642 τραγούδια, τά όποια διαίρουνται σέ τραγούδια τῆς τάβλας, τοῦ χοροῦ, τοῦ γάμου καί τῶν γιορτῶν, σέ τέσσερις δηλαδή βασικές κατηγορίες, ἀνάλογα μέ τή χρήση τους καί τήν περίσταση πού τραγουδιούνται.

Ἀποφεύγεται ἔτσι ἡ διάσπαση τῶν τραγουδιῶν σίς γνωστές κατηγορίες (ἀκριτικά, ιστορικά, παραλογές κλπ.), ἡ όποία ἀφαιρεῖ ἀπό αὐτά τή ζωντανία καί τήν ἀμεσότητά τους ἀπό τόν δημιουργό λαό καί τά μεταβάλλει σέ ἀπλό ἀντικείμενο φιλολογικῆς κλπ. ἐξέτασης.

Ἀντίθετα, μέ τή διαίρεση ἐδῶ σύμφωνα μέ τή χρήση τους, γίνεται ὀλοφάνερη ἡ σημασία τοῦ κάθε τραγουδιοῦ μέσα στή σαρακατσάνικη κοινω-νία, μέ τόν αὐστηρό κώδικα ἠθικῆς καί τόν σεβασμό σίς παραδοσιακές ἀξίες, ὅπως διαμορφώθηκαν μέ τό πέρασμα τῶν χρόνων.

Γράφει χαρακτηριστικά στόν πρόλόγο του ὁ ἐπιφανῆς κοινωνιολόγος,